PROFESSIONAL IDENTIFIKATSIYA VA KASBIY RIVOJLANISH: TALABALARNING PSIXOLOGIK RESURSLARI VA DETERMINANTLARI

D.M.Qodirova[1]

1. Osiyo xalqaro universiteti dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Mas'ul muallif: Qodirova Dilnoza Murtazoyevna, Osiyo xalqaro universiteti dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

Received: 12 Oktabr 2026
Accepted: 17 Oktabr 2026
Published: 22 Oktabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Qodirova, D. M. PROFESSIONAL IDENTIFIKATSIYA VA KASBIY RIVOJLANISH: TALABALARNING PSIXOLOGIK RESURSLARI VA DETERMINANTLARI / D. M. Qodirova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 10, № 2. — B. 194–197.

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarda professional identifikatsiyaning shakllanishi va rivojlanishini belgilovchi psixologik determinantlar o'rganiladi. Professional identifikatsiyaning mazmuni va psixologik mohiyati tahlil qilinib, uning shakllanishida kasbiy motivatsiya, o'zini anglash, o'z-o'zini baholash, shaxsiy qadriyatlar, kasbiy yo'nalganlik hamda ijtimoiy muhitning ahamiyati ochib beriladi. Talabalarning professional identifikatsiyasi ularning kasbiy tanlovi, kasbiy maqsadlarni belgilashi va kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorgarligi bilan bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari professional identifikatsiyaning talaba shaxsining kasbiy va shaxsiy rivojlanishini ta'minlovchi muhim psixologik mexanizm ekanligini asoslashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: professional identifikatsiya, kasbiy o'zlik, talaba shaxsi, psixologik determinantlar, kasbiy motivatsiya, kasbiy yo'nalganlik, o'zini anglash, o'z-o'zini baholash, shaxsiy qadriyatlar, ijtimoiy muhit, ta'lim muhiti, kasbiy rivojlanish..

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ: ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ И ДЕТЕРМИНАНТЫ СТУДЕНТОВ

Аннотация. В данной статье исследуются психологические детерминанты, определяющие формирование и развитие профессиональной идентичности студентов. Анализируются содержание и психологическая сущность профессиональной идентичности, раскрывается значение профессиональной мотивации, самосознания, самооценки, личностных ценностей, профессиональной направленности и социальной среды в процессе её формирования. Профессиональная идентичность студентов рассматривается во взаимосвязи с их профессиональным выбором, постановкой профессиональных целей и готовностью к будущей профессиональной деятельности. Результаты исследования служат обоснованием того, что профессиональная идентичность является важным психологическим механизмом, обеспечивающим профессиональное и личностное развитие студента.

Ключевые слова: профессиональная идентификация, личность студента, психологические детерминанты, профессиональная идентичность, мотивация, самосознание, образовательная среда.

PROFESSIONAL IDENTITY AND CAREER DEVELOPMENT: PSYCHOLOGICAL RESOURCES AND DETERMINANTS AMONG STUDENTS

Abstract. This scientific article provides an in-depth analysis of the psychological determinants of the professional identification process among students. The study examines the influence of personal motivation, self-awareness, social environment, and the educational process on the formation of professional identity. The findings substantiate the significance of professional identification as an important psychological factor in students' personal and professional development.

Keywords: professional identification, student personality, psychological determinants, professional identity, motivation, self-awareness, educational environment.

Kirish. Talabalarda professional identifikatsiya jarayoni shaxsning o'zini kelajak kasbi bilan uyg'unlashtirishga intilishi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu jarayon talabaning ichki ehtiyojlari, qiziqishlari va shaxsiy qadriyatlari bilan ta'lim muhiti talablari o'rtasidagi o'zaro ta'sirda shakllanadi. Psixologik determinantlar sifatida motivatsiya, o'zini anglash darajasi va ijtimoiy taqqoslash mexanizmlari muhim rol o'ynaydi. Talaba o'z qobiliyatlarini real baholay boshlagan sari professional obraz tobora aniqroq va barqarorroq tus oladi. O'qituvchilar, tengdoshlar va akademik madaniyatdan olinadigan ijtimoiy fikrlar kasbiy o'zlikni tasdiqlash yoki qayta ko'rib chiqishga turtki beradi. Emotsional barqarorlik va stressga chidamlilik kasbiy tanlovni ongli ravishda qabul qilishga yordam beradi. Shaxsiy maqsadlarning mavjudligi talabaning o'qish jarayoniga ma'no baxsh etib, professional yo'nalishni ichki qabul qilishni kuchaytiradi. O'z-o'zini refleksiya qilish ko'nikmalari rivojlangan talabalarda kasbiy identifikatsiya yanada chuqur va izchil kechadi. Psixologik xavfsiz muhit talabaning xatolardan qo'rqmasdan o'zini sinab ko'rishiga imkon yaratadi.

Natijada professional identifikatsiya talabaning shaxsiy rivoji bilan uzviy bog‘langan dinamik jarayon sifatida qaraladi.

Professional identifikatsiya jarayoniga ta’sir etuvchi ichki omillar orasida o‘ziga bo‘lgan ishonch va avtonom qaror qabul qilish qobiliyati alohida ahamiyatga ega. Talaba mustaqil tanlov qilganini his etganida kasbiy rolni o‘z shaxsining bir qismi sifatida qabul qiladi. Ijtimoiy muhitda mavjud bo‘lgan kasbiy stereotiplar esa identifikatsiya jarayonini tezlashtirishi yoki sekinlashtirishi mumkin. Amaliy tajribalar va real faoliyat bilan tanishuv kasbiy tasavvurlarni mavhumlikdan aniqlikka olib chiqadi. Muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlikni boshdan kechirish talabaning kasbiy o‘ziga baho berish tizimini shakllantiradi. Psixologik moslashuvchanlik o‘zgaruvchan mehnat bozoriga mos kasbiy o‘zlikni yaratishga xizmat qiladi. O‘rganishga ochiqlik va yangilikka qiziqish professional identifikatsiyani doimiy rivojlanishda ushlab turadi. Talabaning hayotiy tajribasi va shaxslararo munosabatlari kasbiy qadriyatlar tizimini boyitadi. Ichki va tashqi omillar uyg‘unlashganda professional o‘zlik barqaror va mazmunli shaklga ega bo‘ladi. Shu tariqa psixologik determinantlar talabalarda professional identifikatsiyaning mazmuni va yo‘nalishini belgilab beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. B. G. Ananev ilmiy qarashlarida shaxs rivojlanishi butun hayot davomida kechadigan murakkab tizim sifatida talqin qilinadi va bu yondashuv professional identifikatsiya jarayonini tushunishda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. U talabaning biologik, psixologik va ijtimoiy xususiyatlari kasbiy o‘zlikni shakllantirishda o‘zaro bog‘liq holda namoyon bo‘lishini ta’kidlaydi. N. V. Kuzmina esa pedagogik faoliyat psixologiyasini o‘rganar ekan, kasbiy identifikatsiyada kompetentlik va refleksiyaning hal qiluvchi ahamiyatga egaligini ko‘rsatadi. Uning tadqiqotlarida shaxsning o‘z kasbiga nisbatan ongli munosabati professional barqarorlikni ta’minlovchi omil sifatida talqin qilinadi. N. F. Talizina o‘quv faoliyatini bosqichma-bosqich shakllantirish nazariyasi orqali talabaning kasbiy fikrlashi qanday rivojlanishini asoslab beradi. Ushbu yondashuvda bilimni egallash jarayoni bilan birga kasbiy rolni ichki qabul qilish mexanizmlari ham izohlanadi. V. Ya. Lyaudis talabaning faol subyekt sifatida shakllanishiga e’tibor qaratib, kasbiy identifikatsiyani ijtimoiy tajribani o‘zlashtirish jarayoni bilan bog‘laydi. Unga ko‘ra ta’lim jarayoni shaxsning kasbiy o‘zini anglashini faollashtiruvchi muhit vazifasini bajaradi. Ushbu olimlarning yondashuvlari professional identifikatsiyaning ko‘p omilli psixologik jarayon ekanini ochib beradi.

I. S. Kon ilmiy izlanishlarida identifikatsiya va o‘zlik muammosi markaziy o‘rin egallaydi va bu qarashlar talabalarda kasbiy o‘zlikni shakllantirish masalasiga chuqur psixologik asos yaratadi. U shaxsning o‘zini jamiyatdagi muayyan rol bilan tenglashtirishi ichki psixologik ehtiyojlardan kelib chiqishini ko‘rsatadi. V. T. Lisovskiy talaba yoshini alohida ijtimoiy guruh sifatida tahlil qilib, bu davrda kasbiy yo‘nalishning barqarorlashuvi sodir bo‘lishini ta’kidlaydi. Uning tadqiqotlarida ijtimoiy faollik va kelajak rejalari professional identifikatsiyaning muhim determinantlari sifatida qaraladi. A. A. Bodalev shaxslararo idrok va muloqot psixologiyasini o‘rganib, kasbiy o‘zlikning shakllanishida boshqalar tomonidan beriladigan baholarning ta’sirini asoslab beradi. Unga ko‘ra talabaning o‘zini kasb egasi sifatida qabul qilishi ijtimoiy aks sado bilan chambarchas bog‘liq. A. V. Petrovskiy shaxsning jamoa ichidagi rivojlanishini tahlil qilib, professional identifikatsiyani guruhiy munosabatlar kontekstida izohlaydi. Uning nazariyasida talabaning jamoaga moslashuvi kasbiy qadriyatlarni ichkilashtirishga xizmat qiladi. Ushbu ilmiy yondashuvlar kasbiy identifikatsiyaning ijtimoiy-psixologik mohiyatini yoritib beradi.

M. G. Davletshin milliy psixologiya doirasida shaxs va faoliyat birligini asoslab, kasbiy shakllanish masalasiga alohida e’tibor qaratgan. U talabaning kasbiy identifikatsiyasi o‘quv va amaliy faoliyat jarayonida shakllanishini ta’kidlaydi. I. I. Ilyasov o‘qitish jarayonida tafakkur va motivatsiyaning rivojlanishini o‘rganib, kasbiy o‘zlikning ongli komponentlarini tahlil qiladi. Uning qarashlarida mustaqil fikrlash va ichki motivlar professional yo‘nalishni mustahkamlovchi omil sifatida ko‘rsatiladi. A. V. Dmitrieva shaxsning moslashuvchanligi va ijtimoiylashuvi masalalarini o‘rganib, kasbiy identifikatsiyani moslashuv jarayonining muhim natijasi deb hisoblaydi. U talabaning yangi sharoitlarga psixologik moslashuvi kasbiy o‘zlikni qayta ko‘rib chiqishga olib kelishini ta’kidlaydi. Z. F. Esareva ilmiy ishlarida pedagogik muhit va shaxs rivoji o‘rtasidagi bog‘liqlikni ochib beradi. Uning yondashuvida ta’lim muhiti kasbiy identifikatsiyani qo‘llab-quvvatlovchi omil sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu tadqiqotlar professional identifikatsiya jarayonining faoliyat bilan uzviy bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Mazkur olimlarning qarashlarida professional identifikatsiya shaxsning ichki dunyosi va tashqi ijtimoiy talablar o‘rtasidagi muvozanat mahsuli sifatida talqin qilinadi. Psixologik determinantlar orasida motivatsiya, qadriyatlar tizimi va o‘zini anglash darajasi yetakchi o‘rin egallaydi. Talabaning kasbiy yo‘nalishni qabul qilishi uning shaxsiy tajribasi va ijtimoiy ta’sirlar bilan boyib boradi. Ta’lim jarayonida yuzaga keladigan muloqot va hamkorlik professional o‘zlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Olimlar talabaning faol pozitsiyasi kasbiy identifikatsiyaning barqarorligini ta’minlashini ta’kidlaydilar. Ichki refleksiya jarayonlari orqali talaba o‘z kasbiy imkoniyatlarini real baholashni o‘rganadi. Shu bilan birga tashqi baholash va ijtimoiy kutishlar ham muhim yo‘naltiruvchi kuch sifatida namoyon bo‘ladi. Kasbiy identifikatsiya jarayoni doimiy rivojlanishda bo‘lib, u talabaning shaxsiy o‘sishi bilan birga takomillashadi. Psixologik yondashuvlar bu jarayonning murakkab va ko‘p qatlamli ekanini ko‘rsatadi. Natijada professional identifikatsiya talaba shaxsining markaziy psixologik tuzilmasiga aylanadi.

Ilmiy tadqiqotlar talabalarda professional identifikatsiya jarayoni tasodifiy emasligini, balki aniq psixologik qonuniyatlarga asoslanishini ko‘rsatadi. Har bir olim bu jarayonning muayyan jihatini yoritib, umumiy manzarani boyitadi. Shaxs, faoliyat va muhit o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir kasbiy o‘zlikning shakllanishini belgilaydi. Psixologik determinantlar uyg‘unlashgan holda talabaning kasbiy yo‘lini aniqlashtiradi. Ushbu yondashuvlar ta’lim tizimida talabaning shaxsiy imkoniyatlarini hisobga olish zarurligini ko‘rsatadi. Kasbiy identifikatsiya ongli ravishda shakllanganda talaba o‘z faoliyatiga mas’uliyat bilan yondashadi. Bu jarayon shaxsiy barqarorlik va kasbiy qoniqishga olib keladi. Olimlar ta’kidlaganidek, kasbiy o‘zlik doimiy psixologik qo‘llab-quvvatlashni talab etadi. Ilmiy qarashlarning uyg‘unligi mazkur

muammoning dolzarbligini yanada oshiradi. Shunday qilib, psixologik determinantlar talabalarda professional identifikatsiya jarayonining mazmunini belgilab beradi.

Tahlillar va natijalar. Talabalarda professional identifikatsiya jarayonini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bu holat shaxsning ichki psixologik tuzilmalari bilan tashqi ta'limiy va ijtimoiy ta'sirlar o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlik asosida shakllanadi. Talabaning o'z kasbiga bo'lgan munosabati avvalo uning motivatsion sohasi bilan belgilanadi. Ichki qiziqishlar barqaror bo'lgan sharoitda kasbiy o'zlik aniq va izchil rivojlanadi. O'zini anglash darajasi past bo'lgan talabalarda professional identifikatsiya parchalanib, qarama-qarshi tasavvurlar bilan kechadi. Ta'lim jarayonida beriladigan nazariy bilimlar amaliy tajriba bilan uyg'unlashganda kasbiy tasavvurlar real mazmun kasb etadi.

Refleksiya jarayonlari orqali talaba o'z imkoniyatlari va cheklovlarini anglay boshlaydi. Ijtimoiy muhitda mavjud bo'lgan qo'llab-quvvatlovchi munosabatlar kasbiy ishonchni kuchaytiradi. Aksincha, salbiy baholashlar professional o'zlikka shubha uyg'otishi mumkin. Tahlillar shuni anglatadiki, psixologik determinantlar bir-biridan ajralgan holda emas, balki yagona tizim sifatida faoliyat ko'rsatadi. Shu jihatdan professional identifikatsiya doimiy harakatda bo'lgan psixologik jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

1-jadval

Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantlari bo'yicha empirik tadqiqot natijalari

Psixologik determinantlar	Past daraja	O'rtacha daraja	Yuqori daraja	Umumiy tendensiya
Kasbiy motivatsiya	18 %	42 %	40 %	Ijobiy rivojlanish ustun
O'zini anglash darajasi	22 %	39 %	39 %	Barqaror shakllanish
Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash	15 %	45 %	40 %	Muhit ta'siri kuchli
Kasbiy refleksiya	27 %	41 %	32 %	Rivojlanish jarayonida
Emotsional barqarorlik	20 %	44 %	36 %	Moslashuv darajasi yuqori
Professional identifikatsiya darajasi	19 %	46 %	35 %	O'rtacha va yuqori ustun

Ishning borishi va statistik natijalar tavsifi. Empirik tadqiqot talabalarning professional identifikatsiya darajasini aniqlash hamda unga ta'sir etuvchi psixologik determinantlarni baholash maqsadida tashkil etildi. Tadqiqot jarayonida kasbiy motivatsiya, o'zini anglash, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, refleksiya va emotsional barqarorlik kabi asosiy psixologik ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Statistik natijalar shuni ko'rsatdiki, respondentlarning aksariyat qismida professional identifikatsiya o'rtacha va yuqori darajada shakllangan. Ayniqsa, kasbiy motivatsiya va ijtimoiy muhit bilan bog'liq ko'rsatkichlarda yuqori natijalar qayd etildi. O'zini anglash va kasbiy refleksiya ko'rsatkichlari esa shakllanish jarayonida ekanligi bilan tavsiflandi. Emotsional barqarorlik darajasi professional moslashuv uchun yetarli psixologik resurs mavjudligini ko'rsatdi. Umuman olganda, statistik tahlil professional identifikatsiya jarayoni ko'p omilli psixologik tizim ekanini tasdiqlaydi. Olingan natijalar psixologik determinantlar o'zaro uyg'unlashganda kasbiy o'zlik yanada barqaror shakllanishini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarda professional identifikatsiya jarayoni bir nechta psixologik determinantlar bilan chambarchas bog'liq. Kasbiy motivatsiya yuqori bo'lgan talabalar o'zini anglash darajasi ham yuqori bo'lib, bu ularning kasbiy yo'nalishda maqsadlarini aniq belgilashiga va o'zlikni barqaror rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasi o'rtacha va yuqori bo'lgan respondentlar kasbiy refleksiya ko'rsatkichlarini yaxshilashga qodir ekanligi aniqlanadi. Bu esa shuni ko'rsatadiki, atrofdagi muhit va pedagogik yordam professional identifikatsiya jarayonini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Emotsional barqarorlik esa barcha determinantlarning uyg'un ishlashiga turtki beradi, chunki emotsional resurs yetarli bo'lganda talaba o'zini baholash va o'zlikni shakllantirish jarayonlarida faol bo'ladi.

Natijalar shuningdek, professional identifikatsiya darajasi bilan kasbiy motivatsiya, o'zini anglash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash o'rtasida sezilarli ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Bu bog'liqlik talabaning kasbiy o'zligini rivojlantirish jarayonini integratsiyalashgan tizim sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi. Shuningdek, kasbiy refleksiya va emotsional barqarorlik o'rtasidagi uyg'unlik, talabaning o'z kasbiy faoliyatini tahlil qilish va strategiyalar ishlab chiqish qobiliyatini oshiradi. Umuman olganda, olingan natijalar psixologik determinantlar o'zaro uyg'unlashganda professional identifikatsiya jarayoni samarali va barqaror shakllanishini tasdiqlaydi. Shu asosda, talabalarda kasbiy yo'nalishdagi muvaffaqiyat va shaxsiy rivojlanish uchun motivatsiya, ijtimoiy muhit va emotsional barqarorlikni birgalikda rivojlantirish muhim ekani aniqlandi.

O'tkazilgan tahlillar natijalariga ko'ra, talabaning shaxsiy faolligi professional identifikatsiya jarayonida yetakchi ahamiyat kasb etadi. Faol pozitsiyaga ega bo'lgan talabalar kasbiy tanlovni ongli va mas'uliyatli tarzda qabul qiladilar. O'quv faoliyatiga ma'no yuklash kasbiy o'zlikni ichki ehtiyoj sifatida mustahkamlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, mustaqil qaror qabul qilish imkoniyati mavjud bo'lgan muhitda kasbiy identifikatsiya barqarorroq shakllanadi.

Emotsional barqarorlik talabaning kasbiy qiyinchiliklarga moslashuvini yengillashtiradi. Stressga chidamlilik esa professional yo'nalishdan voz kechmaslikka xizmat qiladi. Talabalarda o'ziga bo'lgan ishonch ortgan sari kasbiy rollarni qabul qilish jarayoni tezlashadi. Ijtimoiy taqqoslash mexanizmlari orqali talaba o'zini tengdoshlar bilan solishtirib, kasbiy rivojlanish yo'nalishini aniqlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli tajribalar professional identifikatsiyani mustahkamlovchi kuchli omil hisoblanadi. Shu asosda kasbiy o'zlik talabaning shaxsiy barqarorligiga ijobiy ta'sir

ko‘rsatadi.

Tahlil natijalari professional identifikatsiya jarayonida tashqi va ichki determinantlarning muvozanati muhim ekanini ko‘rsatadi. Ichki omillar ustun bo‘lgan holatlarda kasbiy tanlov chuqur anglangan bo‘ladi. Tashqi bosim kuchli bo‘lsa, kasbiy o‘zlik beqaror va vaqtinchalik shakllanadi. Talabalar o‘z kasbiy yo‘nalishini shaxsiy qadriyatlari bilan uyg‘unlashtirganda qoniqish hissi ortadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, pedagogik qo‘llab-quvvatlash professional identifikatsiyani faollashtiruvchi omil sifatida namoyon bo‘ladi.

Muloqot va hamkorlikka boy muhit talabaning kasbiy o‘zini erkin ifoda etishiga imkon yaratadi. O‘zini namoyon qilish imkoniyati cheklangan sharoitda esa kasbiy identifikatsiya sust rivojlanadi. Tahlillar kasbiy o‘zlikning shakllanishi talabaning hayotiy rejalari bilan chambarchas bog‘liqligini tasdiqlaydi. Professional identifikatsiya mustahkam bo‘lgan talabalarda kelajak tasavvuri aniqroq bo‘ladi. Shu tarzda natijalar psixologik determinantlarning professional rivojlanishdagi hal qiluvchi rolini ko‘rsatib beradi.

Xulosa. Talabalarda professional identifikatsiya jarayoni shaxsiy rivojlanishning muhim psixologik yo‘nalishi sifatida namoyon bo‘lib, u talabaning o‘z kelajagini ongli ravishda qurishiga xizmat qiladi. Ushbu jarayon talabaning ichki ehtiyojlari, qiziqishlari va qadriyatlari bilan ta’lim muhiti o‘rtasidagi uyg‘unlikda shakllanadi. Psixologik determinantlar talabaning kasbiy yo‘nalishni qabul qilish darajasini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘ladi. Motivatsiya kuchli bo‘lgan sharoitda kasbiy o‘zlik izchil va barqaror rivojlanadi. O‘zini anglash va refleksiya jarayonlari professional qarorlarning chuqurroq asoslanishiga yordam beradi. Ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash talabaning kasbiy ishonchini mustahkamlaydi. Emotsional barqarorlik professional qiyinchiliklarni yengib o‘tishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shaxsiy faollik kasbiy identifikatsiyani tashqi ta’sirlardan mustaqilroq qiladi. Ta’lim jarayonining mazmunli tashkil etilishi professional o‘zlikni rivojlantirishga qulay sharoit yaratadi. Shu tarzda psixologik determinantlar talabaning kasbiy shakllanishida yetakchi rol o‘ynaydi.

Kasbiy identifikatsiya jarayonining samaradorligi talabaning ichki va tashqi omillarni muvozanatli ravishda qabul qila olishiga bog‘liq bo‘ladi. Ichki determinantlar ustun bo‘lgan holatlarda professional o‘zlik yanada mustahkam shakllanadi. Tashqi bosimga asoslangan kasbiy tanlov esa beqarorlikka olib kelishi mumkin. Talabaning shaxsiy tajribasi professional qarashlarni boyituvchi muhim manba hisoblanadi. O‘qituvchilar va ta’lim muhiti tomonidan beriladigan psixologik yordam kasbiy o‘zlikni qo‘llab-quvvatlaydi. Muloqot va hamkorlik jarayonlari talabaning kasbiy rolini ichki qabul qilishini tezlashtiradi. O‘z imkoniyatlarini real baholash professional rivojlanishning asosiy sharti hisoblanadi. Kasbiy identifikatsiya shakllangan sari talabaning o‘z faoliyatiga mas’uliyati ortadi. Bu holat shaxsiy barqarorlik va kasbiy qoniqishni ta’minlaydi. Natijada professional identifikatsiya talabaning shaxsiy va kasbiy yetukligining muhim ko‘rsatkichi sifatida namoyon bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Пряжникова Е. Ю., Пряжников Н. С. Профориентация : учебное пособие для вузов / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников. — Москва : Академия, 2005. — 496 с.

[2] Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Е. А. Климов. — Москва : Издательский центр «Академия», 2005. — 301 с.

[3] Зеер Э. Ф., Рудей О. А. Психология профессионального самоопределения : учебное пособие для вузов / Э. Ф. Зеер, О. А. Рудей. — Москва : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2008. — 254 с.

[4] Столяренко Л. Д. Психодиагностика и профориентация в образовательных учреждениях / Л. Д. Столяренко. — Ростов-н/Д : Феникс, 2005. — 288 с.

[5] Чернявская А. П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации : учебное пособие / А. П. Чернявская. — Москва : Владос-Пресс, 2001. — 96 с.

[6] Никитина Н. М. Развитие навыков самоопределения у юношества / Н. М. Никитина. — Москва : Аркти, 2010. — 168 с.

[7] Бендюков М. А., Соломин И. Л. Ступени карьеры : азбука профориентации / М. А. Бендюков, И. Л. Соломин. — Санкт-Петербург : Речь, 2006. — 192 с.

[8] Козловская С. Н. Технологии организации профориентационной работы в школе : практическое пособие / С. Н. Козловская. — Москва : Инфра-М, 2017. — 174 с.

[9] Дюльдина С. Н., Мальцева Е. Ф. Организация предпрофильной подготовки и профильного обучения : статьи / С. Н. Дюльдина, Е. Ф. Мальцева // Эксперимент и инновации в школе. — 2008. — С. 40-44.

[10] Психологический словарь / под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова [и др.]. — Москва : Педагогика, 1983. — 448 с.